

Литвин Зоряна Богданівна
к.е.н, доцент кафедри аудиту, ревізії та аналізу
Тернопільського національного економічного університету
м. Тернопіль, Україна

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПОСЛУГ З ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

В умовах нестабільної соціально-економічної та політичної ситуації необхідно посилювати державний контроль за економічною діяльністю всіх суб'єктів господарювання. Основну увагу доцільно приділяти попередженню здійснення економічних правопорушень. Тому держава має ініціювати процес формування інституту економічної експертизи, як незалежної системи, що досліджує економічну діяльність суб'єктів господарювання.

Економічна експертиза спрямована на вивчення господарської діяльності підприємства, процесів формування фінансових показників за проведеними операціями та правильності відображення їх в обліку. Метою економічної експертизи є виявлення спотворень обліку таких негативних явищ як нестача, допущення збитків, бездіяльність, крадіжки цінностей та інше. У процесі проведення економічної експертизи, аналізується виробнича і фінансово-економічна діяльність підприємства різних форм власності, які понесли збитки, втрати, привласнення товарно-матеріальних цінностей тощо.

Проблеми здійснення експертного економічного дослідження сьогодні є недостатньо вивчені як у науковому, так і в практичному аспектах. Однак, оцінка сучасного стану економічної експертизи неможлива без напрацювань фахівців у цій галузі, а саме в області теорії та практики, з врахуванням політичних і економічних перемін в нашій державі.

Свій доробок у розвиток економічної експертизи внесли і вносять юристи та судові експерти-практики, такі як: І. А. Алієв, Л. Є. Ароцкер, С. В. Бородін, М. М. Віноградова, В. К. Лисиченко, З. М. Соколовский, В. Ф. Орлова, Б. І. Шевченко, В. Ю. Шепітько, А. Р. Шляхов та інші.

Фахівці висловлюють різні погляди щодо характеру, наукових основ експертизи в цілому та її часткових аспектів.

Питання розвитку теоретичних основ судово-експертної діяльності висвітлюються у роботах Т.В. Авер'янової, Р.С. Белкіна, В.Д. Арсеньєва, С.Ф. Бичкової, Ю.Г. Корухова, Н.Т. Малаховської, О.О. Ейсмана та інших.

Деякі аспекти організації та методології економічної експертизи розкрито у роботах М.Т. Білухи, С.П. Голубятнікова, Т.М. Дмитренка, В.І. Лякіса та інших.

Проблемним питанням використання експертизи в економічній діяльності суб'єктів господарювання присвятили свої роботи Ф.Ф. Бутинець, Г.Г. Мумінова-Савіна, В.Д. Понікарова та інші.

На нашу думку, економічну експертизу потрібно розглядати як інструмент запобігання економічним зловживанням. Однак, більшість науковців розглядають економічну експертизу як доказ економічного злочину.

Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку видачі дозволів Державним комітетом з нагляду за охороною праці та його територіальними органами» подається таке визначення економічної категорії: «експертиза - це діяльність експертних організацій щодо оцінки відповідності об'єкта експертизи вимогам законів та інших нормативно-правових актів з охорони праці та промислової безпеки».

В наказі Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України «Про підвищення ефективності залучення та використання коштів міжнародних фінансових організацій» експертиза визначається як «процес аналізу проектних документів, результатом якого є професійно зроблений висновок». Згідно з цим наказом розрізняють спеціалізовану експертизу, яка аналізує та робить висновки за окремими вузькопрофесійними питаннями проекту, і комплексну експертизу, яка охоплює основні висвітлені у проектних документах питання і всебічно описує проект.

Більшість визначень поняття «експертиза» є вузькоспеціалізованими та стосуються окремих сфер діяльності а саме: архітектурної, будівельної, ветеринарної, діяльності з охорони праці тощо. Визначення поняття «експертиза», що подані в наказах, мають загальний характер та можуть бути застосовані в будь-якій сфері діяльності, проте, таке загальне визначення не дає можливості оцінити сутність експертизи в економічній діяльності. Незважаючи на відмінності економічної категорії «експертиза» для різних видів діяльності, можна виділити і спільні характеристики.

- Проводити експертизу може тільки фахівець, тобто експерт, який має спеціальні знання та кваліфікацію, підтверджену сертифікатом встановленого зразка;
- На основі інформації про об'єкт проводиться експертиза. Якщо недостатньо інформаційної бази для проведення економічного дослідження, то в процесі здійснюється пошук додаткової інформації.
- У разі відсутності нормативної бази (нормативів, правил, зразків тощо, з якими порівнюється об'єкт експертизи) може виконуватися експертна оцінка, але не експертиза.
- Для проведення експертизи необхідна підстава, тобто зацікавленість третьої сторони (не експерта і не об'єкта експертизи) в результатах. Результати експертизи використовуються для прийняття рішень. Вони мають бути за формою і за змістом зрозумілими замовнику експертизи.
- Завершальним етапом експертизи є висновок – документ, складений експертом, в якому відображається хід та результати проведених досліджень. Висновки мають бути об'єктивними та обґрунтованими.
- Експерт несе відповідальність за якісний і достатньо обґрунтований висновок який забезпечує прийняття правильного рішення.

Система знань у галузі економічної експертизи включає в себе базу економічних знань, загально-теоретичні основи експертології, методологічні основи економічної експертизи та технологію її проведення (рис.1) [5].

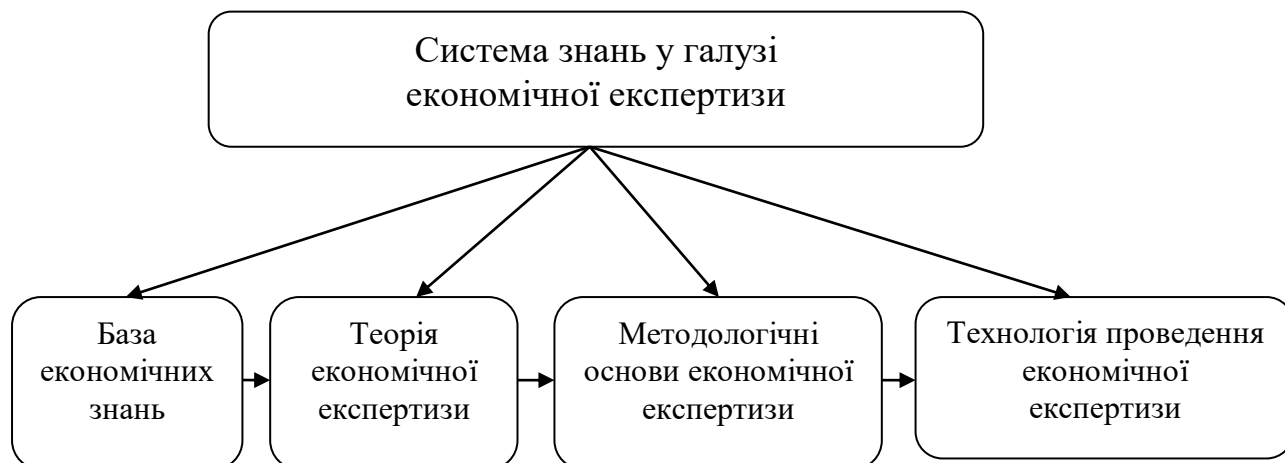

Рис. 1. Система знань у галузі економічної експертизи

Як вид дослідницької, аналітичної та прогностичної діяльності сучасний етап розвитку економічної експертизи поза рамками процесу судочинства здійснюється в двох основних формах:

- як елемент (стадія) процесу управління – внутрішньовідомча, корпоративна, внутрішня експертиза;
- як вид консалтингової діяльності – незалежна (комерційна, замовна) зовнішня експертиза, що здійснюється незалежними експертами [2].

Економічна категорія «економічна експертиза» містить судово-бухгалтерську та фінансово-економічну експертизи; дослідження в межах економічної експертизи стосуються фінансової, податкової, кредитної діяльності підприємств і виявляють фактори, які можуть сприяти зловживанням та приховуванню їх наслідків, тобто ці послуги дають змогу вдосконалити систему управління підприємства за рахунок виявлення та розв'язання внутрішніх проблем.

Щодо поняття «послуга економічної експертизи», то це вид інтелектуальних послуг, спрямованих на вирішення внутрішніх проблем економічних систем з метою вдосконалення їх системи управління. Додатковими ознаками цієї послуги є віднесення її до таких, що потребують праці висококваліфікованих фахівців, платних та періодичних.

Отже, в умовах сьогодення, при нестабільній соціально-економічній і політичній ситуації доцільно здійснювати контроль не тільки після проведення господарських операцій, а й до їх здійснення. Це дозволить попереджати факти економічних зловживань.

Література:

1. Бутинець Ф.Ф. та ін. Моделі і методи прийняття рішень в аналізі та аудиті / Ф.Ф. Бутинець, М.М. Шигун, М.М. Александрова, Т.В. Барановська. — Житомир: ЖДТУ, 2004. — 351 с.
2. Власова Т.В. Социальная экспертиза: уч.пособ. / Т.В.Власова, М. Д. Сущинская. – СПб.; Изд-во СПбГУ ЭФ.-2009.-152 с.
3. Мумінова-Савіна Г.Г. Судово-бухгалтерська експертиза. — К.: КНЕУ, 2003. — 202 с.
4. Понікаров В. Д. Судово-економічна експертиза /В.Д. Понікаров. –Харків : Еспада, 2008. – 272 с.
5. Перезовова І.В. Економічна експертиза як специфічна галузь знань// Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2013. - №3 (8). – С.97-105.